

HANNAH ARENDT: POLİTİKANIN DERİNLİKLERİ VE KAVRAMLARIN YENİDEN TANIMLANMASI

Eda Nur DOĞAN

Yüksek Lisans Öğrencisi Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

E-mail: doganedanur036@gmail.com

ORCID ID: 0009-0008-2850-6931

Çağdaş ZARPLI

Dr. Öğr. Üyesi Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

E-mail: cagdas.zarpli@bilecik.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-8416-7016

**Bu çalışma, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kamu Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programında hazırlanmakta olan “Hannah Arendt’in Siyaset Felsefesi ve Feminizm: Kamusal Alan, Toplumsal Cinsiyet ve Siyasal Katılım İlişkisi” başlıklı tezden türetilmiştir.*

Özet

Hannah Arendt (1906-1975), şiddetin yılları olan 20. yüzyılda doğmuş etkili bir düşüncüdür. Kendi döneminde cesaret ve özveri ile ele aldığı kavramlar ve felsefi düşünceler onu hem bir kadın olarak hem de Nazi zulmüne tanık olmuş bir Yahudi olarak önemli yere koymaktadır. Yapmış olduğu çarpıcı açıklamalar ile beklenmeyen anlatıcısı olarak tarih sahnesinde yerini almıştır. Yazmış olduğu konular ve kavramlar düşünme eyleminin özünü oluşturmaktadır. Aynı zamanda soruları açığa çıkaran bir yanı da vardır. Düşüncelerinin altyapısını oluşturan kavramları Antik Yunan polisine kadar dayanmaktadır. Siyaset felsefesi üzerine yazılar yazmış gibi görünse de kendisi bunu kabul etmemektedir. Arendt’i bir taraf ilan etmenin zorluğu onun düşüncelerine farklı ideolojiler ile bakıldığında değişiklik göstermesindedir. Nitekim kendisi bir taraf değildir, taraf olmayı reddeder. Siyasi düşün tarihine etki eden en önemli eserlerinden birisi İnsanlık Durumu’dur. Bu eser içerisinde ele almış olduğu Vita Activa kavramı onun düşünce sisteminin temelini oluşturmaktadır. Üç temel insani etkinlik olarak ‘emek, iş ve eylem’ üzerine yazmıştır. Bu kavramlar onun için düşün hayatının temelini oluşturan kavramlardır. Bu etkinlikleri daha iyi anlamak için ele almış olduğu diğer kavramlar ise kamusal ve özel alan arasında yapmış olduğu ayrımlardır. Kamusal alan Arendt felsefesinde önemli bir yerde durmaktadır. Eylem kavramının etkinlik alanı kamusal alandır. Birey olarak var olabilmemizin yegâne koşulu kamusal alanda yapıp ettiklerimizdir. Bu alan içerisinde önemli olarak gördüğü ve üzerinde durduğu bir diğer kavramı ise özgürlüktür. İnsanın eylemde bulunabilme kapasitesini oluşturan özgürlük, kişilerin kendilerini gerçekleştirebilmesine imkân verir. Eylem etkinliğini ve kamusal alanı özgürlük olgusu olmadan kavrayamayacağımız aşikârdır. Şiddetin yüzyılında doğmuş kadın bir düşünür olarak şiddet kavramını ayrıca incelemiştir. Kamusal alanda meydana gelen şiddet durumunun nasıl olduğunu ve neden olduğunu incelemektedir. Şiddet kavramını araçlara bağlar. Bu araçları elinde bulduran otorite Arendt için Devlettir. Bu da, kendini haklılaştırmak için kullanılan, nihai sonucunu bilemeyeceğimiz ancak kısa süreli sonuçlar almak istediğimizde rasyonel olabilen bir olgudur. Politikaya ve tarihi olaylara bakış açımızı değiştirecek ve çarpıcı açıklamalar getirmiş olduğu diğer kavram ise yalandır. Siyasi emeller için kullanılan yalanı açıklarken, sahtekârlığın tarih boyunca yanımda olduğunu ancak doğruculuk ve hakikatin hiçbir zaman siyasi bir eylem olarak görülmediğini belirtir. Bu kavramlar genel olarak onun siyaset felsefesini ve düşün hayatını anlamamıza yardımcı olacak kavramlardır. Kapsayıcılığı ve çarpıcı tanımları günümüz politika alanını anlamak açısından önemli bir yerde durmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hannah Arendt, Vita Activa, Kamusal Alan, Özel Alan, Özgürlük, Siyasi Eylem

HANNAH ARENDT: THE DEPTHS OF POLITICS AND THE REDEFINITION OF CONCEPTS

Abstract

Hannah Arendt (1906-1975) is an influential thinker born in the 20th century, the years of violence. The concepts and philosophical thoughts she addressed with courage and devotion in her time put her in a meaningful place both as a woman and as a Jew who witnessed Nazi persecution. She took her place on the stage of history as a narrator of the unexpected with her striking statements. The subjects and concepts she wrote constitute the essence of the

act of thinking. At the same time, she has a side that reveals questions. The concepts that form the basis of her thoughts date back to the Ancient Greek polis. Although she seems to have written articles on political philosophy, she does not accept this. The difficulty of declaring Arendt a party is that her thoughts change when viewed with different ideologies. She is not a party; she refuses to take sides. One of her most important works that has influenced the history of political thought is *The Human Condition*. The concept of *Vita Activa*, which she addressed in this work, forms the basis of her thought system. She wrote about three basic human activities: 'labor, work, and action'. These concepts form the basis of her intellectual life. Other concepts she has addressed to understand these activities better are the distinctions she has made between the public and private spheres. The public sphere has an essential place in Arendt's philosophy. The field of activity of the concept of action is the public sphere. The only condition for our existence as individuals is what we do in the public sphere. Another concept she considers necessary and focuses on within this field is freedom. Freedom, which constitutes the capacity of a person to act, allows people to realize themselves. It is evident that we cannot comprehend the activity of action and the public sphere without the concept of freedom. As a female thinker born in the century of violence, she has also examined the concept of violence. She discusses how and why violence in the public sphere occurs. She connects the concept of violence to tools. The authority that holds these tools is the state for Arendt. It is a phenomenon used to justify itself, whose final result we cannot know but can be rational when we want short-term results. Another concept that will change our perspective on politics and historical events and for which she has brought striking explanations is a lie. Lying and fraud used for political purposes have been with us throughout history, but truth and honesty have never been seen as a political action. These concepts will help us understand her political philosophy and thought life in general. Her comprehensiveness and striking definitions are essential in understanding today's political field.

Keywords: Hannah Arendt, Vita Activa, Public Sphere, Private Sphere, Freedom, Political Action

**This study was produced from the master's thesis being prepared at Bilecik Şeyh Edebali University Graduate Education Institute Public Administration Thesis Master's Program.*

GİRİŞ

Hannah Arendt şiddetin yılları olarak tanımlanan 20. yüzyılda Yahudi bir kadın olarak dünyaya gelmiştir. Cesaret ve özveri ile ortaya koymuş olduğu eserleri ve düşünce sistemi onu tarih sahnesinde önemli bir yere koymaktadır. Siyaset bilimi içerisinde yer alan birçok kavramı yeniden tanımlamış ve farklı bir gözle yorumlamıştır. Tanımlamış olduğu kavramlar ile politik olanı bilinenden farklı kurgulamıştır. Soruları açığa çıkaran yönü ve düşünme eylemini tekrar oluşturmaya çalışan çabası ise diğer düşünürler gibi bir reçete yazıp verme biçiminde olmamıştır. Onun yapmış olduğu daha çok düşün sistemiyle ilgilidir; bireyleri düşünmeye itmesidir. Totalitarizmin dehşetine tanık olmuş bir kadın olarak insanların düşünme eyleminden uzakta olduğunun farkına varmıştır. Bu dehşetin arkasından yapmaya çalıştığı bir yerde düşünmeyi unutan ve otonomlaşan kişileri tekrar düşünmeye davet etmektir. Bizler için politik olanı düşünürken eylem etkinliğini bu olgunun merkezine koymaktır. Antik Yunan polis devleti politika kurgusunu modern çağda yeniden ele almıştır. Yaşam içerisinde kişilerin var oluşu üzerine ele almış olduğu 'Vita Activa' kavramı ile politik olanın ne olduğunu sorgulamıştır. Modern dönemde mevcut politik olanın tanımına itiraz eden Arendt, bunu yeni kavramlar ve farklı anlamlar ile yeniden yorumlamıştır. Politikanın derinliklerini anlamamızda bize yardımcı olan diğer kavramlar; kamusal alan, özel alan, yalan, şiddet, totalitarizm, özgürlük ve çoğulluk olmuştur. Bu kavramlar, içinde yaşamış olduğumuz mevcut politika alanını anlamamız için yardımcı olmaktadır.

Politika tanımları yeni bir dünyanın üretilmesi için bir kapı açmaktadır. Buradan, bu kapı gerçek mi yoksa ideal olan mı tartışması çıkmaktadır. Ancak en iyisini bulmak için düşünmeye devam ederek farklı bakış açıları sunmak; hatta eyleme geçmek gerekmektedir. Düşünmeyen bir toplumun akıbeti yok olmaya mahkûmdur. Dolayısıyla politik olanın ne olduğu ile ilgilenenler, yeni kavram arayışları içerisinde olanlar için Arendt okumaları farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Hakikatin ve yalanın ayrımını tartışan Arendt, politik olan için hakikat arayışları içerisine girmiştir.

Çalışmanın amacı Arendt'in siyasi düşün temelini oluşturan kavramları onun gözüyle yeniden tanımlamak ve politikanın derinliklerine inerek eylemlerin temelini yeniden inşa etmektir. Modern çağın siyaset anlayışını ele alarak Arendt'in gözü ile politik olanın ne olduğunu incelemek hedeflenmektedir. Bu kıymetli analizlerin günümüzde hala geçerliliğini koruyor olması hem geçmişin hem de günümüzün politikasını anlamak için

önemlidir. Tarihi olaylara bakış açımızı etkileyecek, günümüz siyasi olaylarını yorumlamamızı değiştirecek türden kışkırtıcı soruları açığa çıkarmaya yönelik, alana mütevazı bir katkı sunmak hedeflenmektedir.

Hannah Arendt'in Yaşamı ve Yazmış Olduğu Eserler

Arendt, ele almış olduğu kavramlar ve yapmış olduğu analizler ile siyaset felsefesi alanında önde gelen bir kadın düşünürdür. 20. yüzyılın karabasanlarını ortaya çıkarmak için eserlerini kaleme almıştır. Bu bağlamda politik olanın ne olduğunu düşündürmeyi amaçlamıştır. Totalitarizmin dehşet dolu yıllarına bizzat tanık olmuş Yahudi bir kadın olarak hayatını akademisyen olarak geçirmiş ve yazmaktan, düşünmekten geri durmamıştır. Felsefe alanından politikaya kadar uzanan bir düşünce sistemini ele almış; yapmış olduğu çarpıcı açıklamalar ile tanınmıştır.

1906 yılında Hannover'da Yahudi bir ailenin tek çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Marburg ve Freiberg'de üniversite hayatını geçirmiş; yine burada 22 yaşında doktorasını tamamlamıştır. Martin Heidegger'den felsefe öğrenmiş ve ilişkileri hayatının sonuna kadar devam etmiştir.

Hitler'in iktidara gelmesi ve Yahudilere karşı zulüm yapmasından dolayı 1933 yılında Fransa'ya göç etmiştir. Yahudi göç hareketinin içerisinde yer almış ve 1941 yılında Amerika'ya göç etmiştir. 1951 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin vatandaşı olana kadar hayatına herhangi bir ülkenin vatandaşı olmadan devam etmiştir. 1953 yılında Princeton'da Christian Gauss konferanslarına çağrılarak akademik hayatına devam etmiş ve o yıllar içerisinde göz önüne çıkmaya başlamıştır. New York'ta bulunan New School for Social Research'te felsefe profesörü olmuştur. 1975 yılında ise hayata veda etmiştir.¹

Düşünme eyleminin yol haritasını belirleyen eserleri onun hayatının amacını oluşturmaktadır. Nitekim kendisi düşünmek için yazan bir akademisyendir. Düşünmek olgusu onun için önemli bir konu olmuştur. Eserlerinde kesin bir reçete sunmaktan ziyade yorumlamayı tercih etmektedir ve ele aldığı kavramlar ile olguların üzerine düşünmeyi okuyucularına bırakır. Okuyucularını da düşünmeye sevk etmiş bir düşünür olarak; düşünce selinde onu bir taraf olarak ilan etmek oldukça zordur. Kendisi de taraf olmayı reddeder.

Dünyayı daha iyi bir hale getirmek için gelecek olan nesillere bir şeyler bırakmanın önemini bilincindedir. Felsefe ve politikayı birleştirerek toplumsal olanın ne olduğunu anlamaya çalışmıştır. Genel olarak siyaset felsefesi üzerine yazmış olsa da; o bunu kabul etmez ve felsefe ile harmanlanmış siyasi düşünceleri bizlere vermemektir.² Kendisi bu durumu cevaplandırığını öne sürerek uğraştığı şeyin siyasi düşünce ya da siyaset kuramı olduğunu ifade etmiştir.³

Hitler'in iktidara gelmesi ve totalitarizmin dehşetini yayması, onu bu dünya için sorumlu olmaya itmiştir. 20. yüzyılın şiddet coğrafyasından etkilenmesi kendisini düşünmeye ve eyleme geçmeye yöneltmiştir. Eyleme geçmenin ve kamusal alanda var olabilmenin önemini farkındadır. Nitekim eserlerinde bu öneme değinmiştir. Kavramlar arası yaptığı analizlerde bireylerin var olduğunu kanıtlaması için neler yapması gerektiğini göstermeye çalışmıştır. Bu düşünce sisteminde ve siyaset kuramında onun fikirlerini daha iyi anlamak için eserlerine göz atmak ve ele almış olduğu kavramları incelemek yerinde olacaktır:

Eserleri; Totalitarizmin Kaynakları 1-2-3 (The Origins of Totalitarianism-1951), İnsanlık Durumu (The Human Condition-1958), Rahel Varnhagen: The Life of a Jewess (1958), Geçmişle Gelecek Arasında (Between Past and Future-1961), Devrim Üzerine (On Revolution-1963), Kötülüğün Sıradanlığı, Eichmann Kudüs'te (Eichmann in Jerusalem-1963). Men in Dark Times (1968), Crises of the Republic (1972), Şiddet Üzerine (On Violence-1970), Zihnin Yaşamı (The Life of Mind-1979), Kant'ın Siyaset Felsefesi Üzerine Notlar (Lectures on Kant's Political Philosophy-1992).

İnsan Etkinliklerinin Tümü: 'Vita Activa'

Hannah Arendt ile politika derinliklerine girmeden önce İnsanlık Durumu kitabında yer alan Vita Activa kavramını incelememiz gerekmektedir. İnsani etkinlik olarak konumlandırıldığı bu kavramı üç temel başlık ile incelemektedir.

¹ E. Ettinger, (1996). *Bir Aşkın Anatomisi, Hannah Arendt-Martin Heidegger*, (çev.) Pınar Kür, Oğlak Yayınları, İstanbul.

² H. Arendt. (2021). *İnsanlık Durumu*, (çev.) Bahadır Sina Şener, 10.b, İletişim yayınları, İstanbul, sayfa 10.

³ H. Arendt. (2014). *Formasyon, Sürgün, Totalitarizm Anlama Denemeleri 1939-1954* (çev.) İbrahim yıldız, Dipnot Yayınları, İstanbul, s. 10.

Bunlar emek, iş ve eylemdir. Bu kavramlar neticesinde insanın toplumsal ve politik olan ile ilişkilerini incelemektedir. Bunlar, insanın hayatının temel koşullarını oluşturan kavramlar olduğu için aslidirler. Yaşam sürecine karşılık gelen ilk kavram olan emektir (labor). İnsanın doğması büyümesi ve ölmesi sürecini bu kavram ile nitelemektedir. Bu yaşam sürecine karşılık gelen şey insandır. İnsan varlığının doğa dışı unsuruna karşılık gelen diğer kavram ise iştir (work). İş, bu yaşam sürecinin dışında, şeyler dünyasında yer alır. Böylelikle maddesel bir kimlik oluşturur. Dünyevi olanı, işin yarattığı kalıcı dünyayı nitelemektedir. Bu noktada emek ve işin insanın yapıp ettikleri ile dönüştürülmesi, üretimi oluşturmaktadır. İnsani faaliyetleri içeren eylem (action) kavramını ise insanların birbiri ile yapıp ettikleri olarak tanımlar.⁴ Eylem kavramı sadece tikel olarak insanı değil; insanları ele almaktadır. Nitekim insanların birbiri ile karşılıklı olarak oluşturdukları durumlar, eylem kavramına karşılık gelmektedir.

Bu kavramların içerisinde siyasi olan kavramı eylem oluşturmaktadır. Politik olanın koşulunu eylem etkinliği oluşturmaktadır. Eylem etkinliği insanlar ile birlikte olunduğunda ortaya çıkar. Bu ilişkiler ağı insanlar içerisinde eylemleri oluşturur. Eylemlerin sonucu belirsizdir ancak ortaya çıktığı vakit kendi koşulunu oluşturmaktadır. İnsanlar arasındaki bu eylem etkinliği farklı birçok insanı aynı dünya şartları içerisinde bir araya getirir. Neticesinde ise farklı bir göz ile etrafı tanımamıza ve yorumlamamıza imkân vermektedir. Dolayısıyla eylem etkinliğini çoğulluk olma durumu ile de görmektediriz. Nitekim çoğulluk kavramı Arendt'in politikası içerisinde önemli bir yerde durmaktadır. Eylem etkinliği, neticesi belli olmayan bir etkinliktir. Bundan dolayı sonucu kişileri mutsuz edebilir ya da bunun tam tersi de mümkündür. Bu ikilem haline çare olacak olan yine eylemin ta kendisidir. Mevcut bir eylemin sonucunu başka bir eylem ile değiştirmek mümkündür. Politikanın gücünü ise işte buradaki bu hal oluşturur.

Kamusal Alan ve Özel Alan

Arendt'in felsefi düşün hayatını Antik Yunan'dan Modern Çağa kadar olan olaylar ve yazarlar etkilemiştir. Kendi döneminde yaşamış olduğu olayların da düşünce sistemini ve kullandığı kavramları etkilediği görülmektedir. Üzerine konuştuğumuz birçok edininim, politikanın kendisini oluşturmaktadır. Kamusal ve özel alanın tanımını yaparken Antik Yunan polisini bir temel olarak kullanmaktadır. Bu kelimelerin tanımına yüklenen anlamlar Antik Çağ'dan beri farklılık göstermektedir. Antik Yunan polisinde toplumun önemli bir kısmının kamusal alandan dışlanmışlığının farkında olmasına rağmen; modern çağda bu tanımları yaparken o dönemler üzerine bir çatı oluşturmuştur. Bu durumun politik ve toplumsal alan kurgusunda günümüz açısından anlaşılacağına bilincindedir. Politika öncesi alanı özel alan olarak konumlandırmaktadır. Özel alan hane içerisinde tezahürünü oluşturmaktadır. Burada yaşanan durumlar zorunluluktan oluşmaktadır. Ayırt edici kısım ise kişilerin istek ve ihtiyaç doğrultusunda burada yaşıyor olmalarıydı.⁵ Özel alan, kamusal alanın zıttını oluşturmaktadır ve bu alandan ayrı tutulmaktadır. Özel alan içerisinde sadece belli başlı etkinlikler yerine getirilebilmektedir. Hiyerarşik olarak ise bu iki alan birbirinden aşağı ya da yukarı değildir. Ancak görünürlük açısından, özgürlüğün ve eylemin alanı olan kamusal alanı seçmek gerekmektedir. Burası, politika öncesi bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Zihinsel yargıların oluştuğu, eğitimin yer aldığı yer burasıdır ve aynı zamanda burası düşünme eylemini oluşturan gerekli sessizlik ve sakinlik alanıdır.

Bu iki alanın ayrımı Arendt'in analizi için oldukça önemlidir. Özel alanın tahribatı ve kamusal alana karışması ile birlikte totalitarizme giden adımlar hızlanmaktadır. Totalitarizm dehşeti, kamusal alan içerisinde eylemlerde bulunulamayan, politikanın yok edildiği ve dahası özel hanenin yok edildiği bir yönetim yapısı olarak karşımıza çıkmaktadır. ⁶ Burada toplumun yapı taşını oluşturan aile bireyleri birbirlerine yabancılaşır ve yozlaşır. Böylesi bir dünyada ise politika alanı şiddetin alanına dönüşmüş olacaktır. Sonsuz bir tüketim içerisinde müşterek dünyanın sonu hazırlanacaktır. Toplumun yararına olan tercih, bu iki alanın ayrımını gerektirir. Müşterek dünyanın sonunu bu iki alanın birbirine karışması getirmektedir.

Özgürlüğün sahası Arendt için kamusal alandır. Özel alanda zorunluluğun doğurmuş olduğu durumlar, kamusal alanda özgür olarak genişleyebilmektedir. Özel alanın içerisi mahremiyetin yeri olarak görülmektedir. Bu alanın zıttını oluşturan kamusal alan ise görünür olabilme yeridir ve var olduğumuzu gösteren insani etkinlik alanını oluşturmaktadır.

⁴ H. Arendt. (2021). *İnsanlık Durumu*, s. 35-37.

⁵ İnsanlık Durumu, (age), s.67.

⁶ F. Berktaş (2012). *Dünyayı Bugünde Sevmek*. İstanbul: Metis Yayınları, s. 223.

Özgürlük

İnsanlığın temel problemlerinden birisi olan özgürlüğü Arendt, siyasi bir tema olarak ele almıştır. Onu sadece düşünce alanında gördüğü bir olgu olmaktan çıkarmış; özgürlüğün sahası olan kamusal alan ile eşitlemiştir. Özgürlüğün siyasi alanda yer alması gerektiğini düşünmektedir. Dolayısıyla içsel özgürlük tanımının karşıtıdır. Bireylerin dış dünyadan kaçarak kendi iç dünyalarına yönelmeleri, iç alan içinde özgürce düşünebilmeleri Arendt için özgürlük alanı değildir. Nitekim bireylerin özgürlüğü ancak kamusal alanda yapıp ettikleri ile anlaşılabilir. Çünkü içsel alandaki özgürlük kamusal alandan uzak olduğu için, bu özgürlüğü yok sayar.⁷ Arendt için bireyler eğer kamusal alanda özgürlük adına bir şey ile tanışmamış olsaydı içsel özgürlük denen durumu da anlamayacaklardı. Çünkü insanlar kendileri ile ilişki içerisindeyken değil; başkaları ile bir arada olduklarında durumların farkına varmaktadır.⁸

Arendt için siyasal alanda eylemlerimizi oluşturmamız özgürlüğümüz ile mümkündür. Özgürlük kelimesinden bahsettiğimizde aklımıza genel olarak politika gelmektedir. Eylem ve siyaset etkinlikleri özgürlük olgusunu oluşturmaktadır; belki de özgürlük bu iki olgunun var olmasını sağlamaktadır.

Arendt'in Antik Yunan filozoflarının özgürlük anlayışı ile aynı bakış açısında olmadığı görülmektedir. Antik Yunan filozofları özgürlüğü insanın başkaları ile eylemde bulunması olarak değil; kendi içsel etkileşimleri ile oluşan bir olgu olarak değerlendirmektedirler. Arendt ise özgürlükle ilgili bu anlatıyı, saf bir acı yokluğunun yaşandığı ve kamusal alanın işitselliğinden uzak dünyasızlık eylemi olarak nitelendirmektedir. Eğer içsel olarak özgürlüğü tatmışsak bunun sebebi dünyevi, elle tutulur bir gerçeklik olarak özgürlük hakkında bilginiz olmasından kaynaklanmaktadır.⁹

Şiddet

Şiddetin yüzyılı olan 20. yüzyılda yaşamış bir düşünür olarak şiddet kavramı Arendt'in politik anlayışı için önemli bir yerde durmaktadır. *Şiddet Üzerine* eserinde yaşamış olduğu dönemdeki öğrenci hareketleri ve siyah hareketin şiddet kavramı konusunda ne denli çeliştiğini incelemiş; şiddet hareketlerini eleştirmiştir. Savaş ve devrimle ilerleme düşüncesini savunan modernite, bu kapsamda şiddeti haklı kılmaktadır. Devrim dediğimiz kavram şiddeti meşrulaştırarak eski düzenden kopuşu simgelemektedir. Şiddet kavramı iktidarın en çok görünen dışavurumu ve kişilerin kişilere egemen olma isteğidir. Şiddet, iktidarın bir aracı olarak görüne de; Arendt için şiddeti anlayabilmek için diğer kavramları da göz önünde bulundurmak gerekmektedir. İktidar, zor, kuvvet, otorite ve şiddet gibi kavramları ayrı ayrı incelemiş ve bunların birbirinden ayrı tanımlarını yapmıştır. Arendt'e göre bu kavramlar birbirinden ayrı fenomenlerdir; eğer böyle olmasaydı varlıklarının da bir anlamı, nedeni olmayacaktı.¹⁰

İktidar kavramı insanın eyleme yeteneğine değil; insanların bir arada eyleme durumuna tekabül etmektedir. İktidar, bireyin elinde değil bir gruba aittir. Bu grup bir arada olduğu müddetçe iktidar var olabilmektedir. Kuvvet kavramı bireysel bir olgudur. Kişinin içinde onun karakterine ait bir özelliği nitelendirmektedir. Güç kavramı toplumsal hareketlerin serbest bıraktığı enerjiyi nitelendirmektedir. Eğer şiddet bir baskı aracı olarak kullanılıp kabul görüyorsa, genellikle şiddet ile güç aynı anlamda kullanılır. Otorite kavramı ise baskı ya da ikna olmadan sorgusuz bir şekilde itaat edilmesini kabul etme anlamına gelmektedir. Şiddet diğerlerinden araçsal olarak ayrılmaktadır. Kuvvete yakın olarak görülse de doğal olan kuvveti arttırmak için kullanılır.¹¹ Bu kavramlar neticesinde göreceğimiz hiçbir şey iktidar ve şiddetin bir arada kullanılmasından daha yaygın değildir. Bunların aynı kavramlar olduğunu ve aynı anlamı taşıdığını söylemek doğru değildir ancak iktidarı şiddet ile eşitlemek oldukça çekicidir.

Yalan

Hannah Arendt, siyaset ile yalan arasında derin bir felsefi ikilem görmekte ve bu konu hakkında çarpıcı düşünceleri savunmaktadır. Politik eylemin doğasını yalan söylemek olarak ele alır. Böylelikle siyasi tarihin doğasını yeniden düşünebilmemiz açısından bizlere bir kapı aralar. Modern çağda yalan söylemenin politika içerisindeki istilacı

⁷ H. Arendt (2022). *Geçmişle Gelecek Arasında*. (Çev.) Bahadır Sina Şener, Onur Eylül Kara, 8.b, İletişim Yayınları, İstanbul, s.198.

⁸ Yılmaz, Z. (2007) Hannah Arendt'in Özgürlük Anlayışı, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(1), s.228.

⁹ H. Arendt, *Geçmişle Gelecek Arasında*, (age), s.209.

¹⁰ H. Arendt (2021). *Şiddet Üzerine*, (çev.) Bülent Peker, İletişim Yayınları, İstanbul, s.53.

¹¹ (age), s.55-56.

rolüne duyduğu ilgiyi ele alır. Arendt'e göre siyasetin ortaya çıktığı kamusal alanda aynı zamanda siyasetin içerisinde yer alan yalan kavramı da ortaya çıkmıştır. Yani tarihin oluşturulduğu yer ile o tarihin inkârının yapıldığı yer aynıdır. Yalan söyleme eylemini şiddet araçlarını elinde bulunduranların yapması kadar kötü bir şey yoktur. Bu durum kötü sonuçlar doğurabilir. Fakat yalanın sonsuza kadar sürmesi bu sonuçların içerisinde yer almaz. Nitekim yalan bir müddet sonra kendine zarar vermeye başlayan sonuçları içerir.¹² Güvenilebilir gerçek, kamusal alandan tamamen azade olduğunda sürekli değişen kişilerin olaylarının temel dengeleyici şartı da onunla birlikte yok olur.

Hannah Arendt ile Politikanın Derinlikleri

Arendt'in politika anlayışı 20. yüzyılın dehşet verici anları ve politik yapısı ile yüzleşme imkânını mümkün kılmaktadır. Totalitarizmin dehşetine tanık olmuş bir akademisyen olarak eserlerinde ele almış olduğu konular bu olayların etkilerini taşımaktadır. Bütün bu olup biten, onun düşün dünyasını etkilemiştir. İnsanları düşünme eyleminden uzak tutan ve birer otonoma çeviren totalitarizmi deneyimlemiştir. Yapmış olduğu çalışmalarda ise politik olan kurgusunda bizlere hazır reçete vermekten kaçınır. Onun yaptığı, bu totalitarizm dehşeti ile insanı düşünmeden alıkoyan durumları incelemek ve yeniden düşünmeye sevk etmeye çalışmaktır. Geleneksel olan politika anlayışından uzaklaşarak kendi kuramlarını yazmıştır. Arendt'in anlayışına göre politika alanı birbirleri ile etkileşim içerisinde olan ve eyleyen insanların oluşturduğu çoğulluk ve özgürlük uzamını oluşturan yerdire; burası aynı zamanda kamusal alandır.

Çoğulluk kavramı onun literatüründe önemli bir yerde durmaktadır. Nitekim bizzat deneyimlemiş olduğu totalitarizm dehşeti çoğulluğu ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Farklı fikirlerin ve eylemlerin bir arada olduğu kamusal alan, totalitarizm için tehdit unsuru olduğundan, totalitarizm bu alanı yok etmek istemektedir. Çoğulluk birbirinden farklı bireylerin bir arada olduğu ve birlikte eyleyebildikleri gücü oluşturmaktadır. Politika ise bu benzersiz insanların bir arada oluşuyla ilgilidir. Farklılıkların egemen olduğu yer, kamusal alan içerisinde yer almaktadır. İşte bu nedenden dolayı totalitarizm, burayı yok etmek istemektedir. Totalitarizmin politikayı yok etme çabası, kamusal alanda insanların birlikte hareket etmesi ve oluşmuş düzende kendilerini denetleyecek bir kamudan korkmaları sebebiyledir.¹³ Politikanın yok olması durumunu sadece 20. yüzyılın karabasanları içerisinde görmemekteyiz. Bugün için bile politik olanın çarpıklaştırılması ve anlamsız hale getirilme çabası kamusal alanın, dolayısıyla insanın yok olması tehlikesini artırmaktadır. Bu noktada Arendt'in yapmış olduğu, insanların salt hayvanlar olmasından ziyade; onların toplum içinde benzersizliklerini kontrol edebildikleri ve birlikte eyleyebildikleri sürece güçlü olabileceklerini hatırlatmaya çalışmaktır. Ayrıca insanın bu gücünü tehdit eden durumdan, düşünme eylemi ile nasıl kurtulabileceğimiz fırsatını yaratmaya çalışmasından dolayı oldukça kıymetli bir çaba ortaya koymaktadır.

Dünyaya politik bir çerçeveden bakmak ve politik bir biçimde eyleme geçmek, durumlar karşısında sorumluluk hissedip aksiyon almak anlamına gelmektedir. Bu durum sadece politikacılara ya da filozoflara ait bir şey değil; tüm yurttaşların görevidir. Bu noktada Arendt'in politika anlayışı, politik olana cevabı totaliter rejimlerin içerisinde düşünmeyi bırakmaya ve otonomlaşmış insanları bu rejimlerin yok oluşundan sonra düşünmeye çağırmasına bağlıdır. Yazıları, düşünmeye geçmeye yönelik çağrılar içermektedir.¹⁴ Hazır reçeteler oluşturup "olması gereken budur" demekten ziyade politik olanı anlamamızı ve bunun için düşünmemizi ister.

Kamusal ve siyasal öznelerin içinde bulunduğu ortak dünya, eylemlerimiz ile göstermiş olduğumuz farklılıklarımızın ürünüdür. Özgürlük ve eylem arasında ciddi bir bağ vardır: İnsanı hayvanlardan ayıran üstün özellik olarak özgürlüğün, eylemi saklandığı yerden çıkarmaya yarayan ve dünyasal uzamı ortaya çıkaran etkisi önemlidir. Özgürlük ile eylem arasındaki bağ, bu ilişkiden kaynaklanmaktadır.¹⁵ Özgürlüğü anlayabilmemiz kamusal alanda eyleme geçmemiz ile mümkündür. Ancak kamusal alan geri plana atıldıkça totaliter rejimler ortaya çıkmaktadır. Bu noktada ise gerçekler ve yalanlar birbirine karışmıştır.¹⁶ İnsanlar böyle bir toplumda özgür olduğu düşüncesinde olabilir ancak bu bir yanılgıdır. Düşünme ve söz söyleme algısından uzaktadırlar. Totalitarizm

¹² H. Arendt (2021), *Siyasette Yalan*, (çev.) İmge Oranlı, Berfu Şeker, Sel Yayınları, İstanbul, s.16.

¹³ F. Bertay, *Dünyayı Bugünde Sevmek*, (age), s.34.

¹⁴ (age), s.36.

¹⁵ H. Arendt, *Geçmişle Gelecek Arasında*, (age) s.215.

¹⁶ Gülmelek Doğanay, (2018), *Siyaset Alanı Arındırma: Hannah Arendt'i Yeniden Düşünmek*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, cilt 20, sayı 2, s.219

burada ortak dünyadaki çoğulluğu yok ederek kendince mükemmel gördüğü toplumu yaratma çabası içerisine girer. Siyaseti ve iktidarı bir araç olarak kullanmaktadır. Böylesi bir toplumdan kurtulmanın yolunu Arendt, insanların farklılıklarının benzersizliğine ve birlikte eyleme durumlarına dayandırmaktadır. Totaliter bir rejimin insanları tek tip bir modele benzetmeye çalışmasının yolu, insani farklılıklarımızı korumamız ve birlikte bu farklılıklardan güç olarak eyleme kabiliyetimizden geçmektedir.

Kamusal alanı bir tehdit olarak gören totaliter rejimlere karşı yapılan kamusal ve özel alan ayrımı Arendt'in politika anlayışında önemli bir yere sahiptir. Kamusal ile özel alanın sınırları belli; esasen bir arada ama aynı zamanda birbirinden ayrı olmalıdır. Kamusal alanın içerisinde yer alan politik olan vurgusu, Arendt için varoluşsal bir durumun söz konusu olduğu insanları birbirleri ile hem ayıran hem de birleştiren bir uzam olarak görülmektedir. İnsanlar bu alanda söz söyleyerek ve eylemde bulunarak ve çoğulluğu oluşturarak kendilerini güvence altına alacak bir form oluşturabilirler. İnsanlar ile birlikte eylemler ilişkiler ağı içerisinde bulunmaktadır. Yapılan eylemler her zaman sadece kendimizi ilgilendirmez. Yine de yapmayı seçtiğimiz eylem bizi diğerlerinden farklı bir yere konumlandırır. İnsanın kim olduğunu anlamamızın özü, onun başkaları ile ne yaptığından geçer. Etkin ve demokratik birer yurttaş olmak için farklı perspektiflerimizi ilişkiler ağı içerisinde bir araya getirmemiz gerekmektedir. İşte düşünen aktörlere biçilen görev, etkin birer yurttaş olarak kamusal alana çıkarak eylemde bulunmaktan geçmektedir. Bunun için belli bir statü sahibi olmak gerekmemektedir. Arendt için ortak dünyaya sorumluluk hisseden herkes, bu görevin bilincinde olmalı ve bu görevi üstlenmelidir. Şunu da ifade etmek gerekir ki; bu görevleri kendi kendimize değil, hep birlikte bir çoğulluk durumu yaratarak yapmamız koşulu ile gerçekleştirebiliriz. Mahremiyet alanından çıkıp görünür bir alan olan kamusal alana geçerek ve kendimizin benzersizliklerini ötekiler ile bir arada eyleyerek anlamlandırabiliriz.

SONUÇ

Farklı bir dünya tezahürü ya da düşünme eyleminin tekrar ortaya çıkışını sağlamak, yaşadığımız dünyanın sonsuz olasılıkları içerisinde mümkündür. Olağan ya da olacak olan bir durumu değiştirip dönüştürmek insani bir potansiyeldir. Bugün düşündüğümüz hayali evren yarımın gerçeği olabilir. Arendt yapmış olduğu çalışmalarında insanları otonomluktan uzak yeniden düşünmeye çağıran bir tutum sergilemiştir. Ele almış olduğu kavramlar o günün şartları içerisinde yazılmış olsa da günümüz politik alanına da ışık tutmaktadır. İnsanların birlikte, bir arada ilişkiler ağı içerisinde eyleme geçmesi ve çoğulluk yaratması müşkül bir yaşam için kendilerini garantiye almak demektir. Bunun için yurttaş olarak görev ve sorumluluklarımızın farkına varmalı ve insani olarak farklılıklarımıza sahip çıkmalıyız. Düşünen ve eyleme geçen bir toplumu bir diğerinden ayıran önemli özelliği bireylerin benzersiz farklılığından oluşmaktadır. Bu farklılıklar bizi birbirimizden ayırmak yerine bir arada tutmalı ve yarımın dünyası için sorumluluk hissettirip harekete geçirmelidir. Politik olanın ne olduğu ya da nasıl olması gerektiği üzerine düşünmeye başladığımız zaman hakikati yalandan, kamusalı özelden, şiddeti iktidardan ve insan olmayı hayvan olmaktan ayırmaya başlayacağımız bir gerçektir. Dünyayı değiştirenler özgürlük yetilerini kullanarak eyleme geçen ve hakikati yaratabilme potansiyeline sahip insanlar olacaktır. Bunun için bir statü sahibi olmamıza gerek yoktur. Eylemlerimizin sahnesini kamusal alan oluşturmaktadır. İnsan olarak var olduğumuzun kanıtını kamusal alanda eylediklerimiz ile gösterebilmekteyiz. Eyleyebildiğimiz sürece görüneni ve beklenmedik olanı değiştirenler anlayacaktır ki; bu bir mucize ya da batıl inanç değildir. İnsani eylemin kamusal alanda yarattığı çoğulluğun gücüdür. Arendt'in çalışmaları, daha insani bir dünyanın mümkün olduğunu anlamaya ve bu göreve katkıda bulunmaya yardım eder.

KAYNAKÇA

- Arendt Hannah (2021). İnsanlık Durumu, (çev.) Bahadır Sina Şener, 10.b, İletişim yayınları.
- Arendt Hannah (2021). Devrim Üzerine, (çev.) Onur Eylül Kara, 3.b, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Arendt Hannah (2014). Formasyon, Sürgün, Totalitarizm Anlama Denemeleri 1939-1954 (çev.) İbrahim Yıldız, Dipnot Yayınları, İstanbul.
- Arendt Hannah (2021). Totalitarizmin Kaynakları/1, (çev.) Bahadır Sina Şener, İletişim Yayınları, 8.b, İstanbul.
- Arendt Hannah (2022). Geçmişle Gelecek Arasında. (çev.) Bahadır Sina Şener, Onur Eylül Kara, 8.b, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Arendt Hannah & M. Heidegger. & (2012). Mektuplar 1925-1975, (çev.) Melek Paşalı, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Arendt Hannah (2021), Siyasette Yalan, (çev.) İmge Oranlı, Berfu Şeker, 2.b, Sel Yayıncılık, İstanbul.

November 07-09, 2024, in Istanbul/Türkiye

EMIDWORLD 2nd International Congress on Economics Public Finance Business & Social Sciences

- Arendt Hannah (2021), Şiddet Üzerine, (çev.) Bülent Peker, 10.b, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Altenbernd, Johnson, P. (2013), Arendt Üzerine, (çev.) Derya Aybakan Saliya, 1.b, Sentez Yayınları, Ankara.
- Berktaş, F. (2012). Dünyayı Bugünde Sevmek. İstanbul: Metis Yayınları.
- Hannah Arendt on Hannah Arendt the Recovery of the Public World (1979) (haz) Melvyn A. Hil, St Martin Press.
- Ettinger, E. (1996). Bir Aşkın Anatomisi, Hannah Arendt-Martin Heidegger, (çev.) Pınar Kür, Oğlak Yayınları, İstanbul.
- Gülmelek D. (2018), Siyaset Alanı Arındırma: Hannah Arendt'i Yeniden Düşünmek, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, cilt20, sayı2, İzmir.
- Yılmaz, Z. (2007) Hannah Arendt'in Özgürlük Anlayışı, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(1).